

رفع التقاء ساکنین

سوالات ابتدایی درس:

۱. التقاء ساکنین را تعریف کنید؟
۲. برای رفع التقاء ساکنین چه اقدامی باید صورت بگیرد؟
۳. موارد جواز التقاء ساکنین را بیان کنید.
۴. نحو خواندن تنوین نزد همزه وصل چگونه است؟

شروع درس

التقاء ساکنین عبارت است از: «کنار هم قرار گرفتن دو حرف ساکن در هنگام تلفظ»؛ مثل **قُلْ الْحَمْدُ**.
التقاء ساکنین در کلمات عربی، جایز نیست و هر کجا اتفاق بیافتد یعنی دو حرف ساکن در کنار هم قرار گیرند (به استثناء دو مورد)، برای رفع التقاء ساکنین، حرف اول را با کسره می خوانند؛ مثل **قُلْ الْحَمْدُ**.

تذکر: التقاء ساکنین در دو حالت جایز است و آن دو حالت عبارتند از:

۱. **در حالت وقف؛** یعنی هر کلمه ای که حرف ماقبل آخر آن ساکن باشد و حرف آخرش نیز به خاطر وقف ساکن شده باشد، مثل «خُبْرٌ» که در حالت وقف می شود «خُبْرٌ».
۲. هر دو حرف ساکن در یک کلمه باشند منتها به این شرط که حرف ساکن اول از حروف مدّی باشد و حرف ساکن دوم مُدغم (یعنی ادغام شده در حرف مابعد) باشد، مثل «ضَالِّينَ».

چند نکته:

۱. در کلمه «مِنْ»، برای رفع التقاء ساکنین، نون ساکن مفتوح می شود، مثل **مِنْ الْقَوْلِ**.
۲. در کلمات «هُمْ - كُمْ - تُمْ»، برای رفع التقاء ساکنین، میم ساکن مضموم می شود، مثل **لَكُمْ الْوَيْلُ**.
۳. واو ساکن ماقبل مفتوح نیز در التقاء ساکنین، ضمّه میگیرد، مثل «رَأَوْا الْعَذَابَ» که خوانده می شود **رَأَوْا الْعَذَابَ**.
۴. در کلمه «بِئْسَ الْأَسْمُ»، پس از حذف همزه وصل «اسم»^۱، چون دو حرف ساکن «لُ» و «سُ» کنار یکدیگر واقع می شوند، برای رفع التقاء ساکنین، حرف لام را کسره می دهیم؛ یعنی می شود «بِئْسَ الْإِسْمُ».

(۱): همانطور که قبلاً گفتیم همزه وصل در وسط کلام خوانده نمی شود. لذا اینجا نیز چون وسط کلام واقع شده، خوانده نمی شود.
(۲): در کلمه «الاسم» دو همزه وصل وجود دارد. یکی الف «ال» و یکی الف «اسم»؛ که هر دو در وسط کلام خوانده نمی شوند.

۵. در هنگام وصل حروف مقطعه «الم» (آیه اول سوره مبارکه آل عمران) به آیه دوم سوره مبارکه آل عمران

(الم * الله)، میم ساکن حرف «میم» مفتوح خوانده می شود؛ یعنی به این صورت خوانده می

شود: «الف - لام - میم الله»

نکته: در کلیه موارد ۱ الی ۴، حرکت مربوطه در قرآن آورده شده است.

نحوه خواندن تنوین نزد همزه وصل

همانطور که قبلاً در تعریف تنوین گفته شد، تنوین نون ساکنی است که نوشته نشده ولی خوانده می شود؛ حال اگر بعد از کلمه تنوین دار، کلمه ای بیاید که اولین حرف آن ساکن یا مشدّد باشد، در این صورت التقاء ساکنین پیش می آید که برای رفع آن باید نون تنوین را در تلفظ با حرکت کسره خواند، مثل:

«لَهُوَ انْفُضُوا» که خوانده می شود «لَهُونِ انْفُضُوا»

نکته: در قرآن های با رسم الخط عثمان طه، برای راهنمایی قاری در این زمینه (مکسور خواندن نون تنوین) اقدامی صورت نگرفته است بنابراین این درس را خوب تمرین کنید.

تمرین: کلمات زیر را با توجه به قاعده رفع التقاء ساکنین بخوانید:

مَثَلًا الْقَوْمُ - كَرَمًا اشْتَدَّتْ - بِغُلَامٍ اسْمُهُ - أَحَدُ اللَّهِ - يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ - مَصْبَاحُ الْمَصْبَاحِ

الحمد لله کلیه علامت های روانخوانی قرآن کریم به پایان رسید.

(۱): همانطور که قبلاً بیان کردیم، حروف مقطعه در هنگام قرائت به اسمشان خوانده می شوند؛ پس «الم» را باید بخوانیم «الف - لام - میم».

(۲): این حالت زمانی رخ می دهد که ما بعد تنوین همزه وصل بیاید و به همین دلیل ذیل عنوان «نحوه خواندن تنوین نزد همزه وصل» بیان گردید.